

SODOM VE GOMORE

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Öykü İstanbul da yaşanan bir takım ahlaksız olayları, Tevrat'taki gibi bir inanç yoksunluğa bağlayan eserde, kadınların yabancı subaylarla olan bakış açısı, lezbiyen birliktelikleri, genç kızların kendini yabancı adamlara ifşa etme arzusu ahlaksal yozlaşma olarak gösterilir. Ana karakter olan Leyla, bir memur olan Sami Bey'in eğitilmiş kızıdır. Fakat yozlaşmış mantığının gölgesinde üniformasına ve üstün görünümüne vurularak, hoş bulduğu İngiliz subayı Captain Gerald Jackson Read'i yaban bulduğu dayısının oğlu Necdet'e değişmiştir. Necdet milli duyguları baskın bir kişi olarak Leyla'nın fikirlerine anlam veremez ve ondan soğur. Necdet, Major Will'in şahsi yalısında verdiği davette Leyla ve Read arasındaki yakınlığa daha fazla dayanamaz ve Leyla'dan ayrılır. Bu ayrılık üzerine başta Read ile çok yakınlaşan Leyla, Madam Jimson ile Read'in yakınlaşmasını kıskanır ve sinir krizleri yaşamaya başlar ve tedavi için Necdet'in de maddi desteği ile Avrupa'ya tedaviye gönderilir. Leyla'nın yokluğunda Anadolu'da Milli Mücadele başarıya ulaşmış, İstanbul işgal kuvvetlerinden temizlenmiştir. Leyla döndüğünde Necdet'ten ayrıldığına pişman olup ondan aynı aşkı bekler fakat karşılık bulamaz.

Tema

Emperyalizmin Etkisi Romanda, Kurtuluş Savaşı döneminde daha çok milliyetçi olması gerekirken Batı hayranlığı duyan, emperyalizmin gücüne yenik düşen bir kesim toplumun ahlaksız tutumunun olumsuz sonuçları dile getiriliyor.

Kişiler

Leyla Oldukça eğitilmiş olmasının yanında fiziki bir çekiciliğe de sahip olan Leyla, eğlenceye düşkün, menfaatçi, ve İngiliz hayranı şımarık kolejli kızıdır. Sonunda istediği hayatı bulamaz ve sinir hastası olarak mutsuz bir hayat yaşar. Hep zenginlik peşinde koşan Leyla, Necdet'i değiştiği İngiliz subay tarafından aldatılınca sinir hastası olur çıkar. Mutsuz bir hayat yaşar.

Sami Bey Devlet işinden emekli olan Sami, İngiliz sevdalısı alafraanga ve vatan haini bir adamdır. Kızı Leyla'yı istediği gibi yetiştiren baba, alafraanga tutkuları uğruna kızının yok olmasına seyirci kalmış ve ailesinin parçalanmasına sebep olmuştur.

Necdet Leyla'ya karşı ilgisi bulunan eğitilmiş kişi Necdet, tam olarak İngiliz düşmanı ve duygusal biridir. Milli duyguları ile ahlaksal yaşamı savunan Necdet, içe kapanık ve yardımsever biridir. Leyla yaşadıklarından sonra pişman olup dönmek istediğinde onu reddeder.

Leyla

Karakter Leyla, bir memur olan Sami Bey'in eğitilmiş kızıdır. Fakat yozlaşmış mantığının gölgesinde üniformasına ve üstün görünümüne vurularak, hoş bulduğu İngiliz subayı Captain Gerald Jackson Read'i yaban bulduğu dayısının oğlu Necdet'e değişmiştir. Bencil istekleri yüzünden Necdet'in temiz duygularını göremeyen Leyla, babası tarafından şımartılarak büyümüştür. Menfaati ve gösterişe düşkün olan kızın hasta olup iyileştikten sonra menfi duyguları artarak pişmanlık gösterse de Necdet tarafından affedilmez.

Kişiler Genel olarak Leyla'nın daha çok erkeklerle haşır neşir olduğunu söylemek mümkün. Kendisinin dertleşebileceği yakın bir kız arkadaşı olmamakla beraber annesi de silik bir tip olarak kızıyla pek ilgilenmez. Neriman, Madam Jimson, Azize Hanım gibi hanımların da kendisini kıskandığını bildiği için nitelikli iletişimleri olmaz. Babası Sami Bey ile aralarındaki ilişki çıkara dayandığı için adeta birbirlerini hoş görmek zorunda kaldıkları bir ilişki belirmiş. Necdet ile olan samimi duygularını da görebildiğimiz eserde Leyla'nın Necdet ile olan içsel duygularını genelde mektuplardan okuyoruz. Yüz yüze iken de genelde kavga ve tartışma ile iletişim kurmaktadırlar. Captain Read ile olan ilişkisi güç ve zenginlik arzusunun bir birleşimi gibidir. Yarı İngilizce yarı Türkçe geçen diyalogları tek düzelikten öte gitmez.

Aktiviteler Leyla'nın gündelik hayatına pek şahit olamadığımız eserde Leyla'yı genelde sigara veya içki içip sarhoş olurken anımsıyoruz:“ ... elimde değil; eğlenmek istiyorum. Bu benim yaşımın hakkıdır. Sonra... Sonra, biliyorsun, babamın her işi yabancılarıdır. Bu muhitteki bağlarını devam ettirmek onun için bir parça geçim meselesidir” Hayatı balo, açılış, bar, müsamere, dans olan Leyla bir Türk kıza gibi değil de adeta bir Amerika'lı, İngiliz gibi yaşamak ve davranmak ister. At binmeyi yabancı subayla arasında bağ kuvvetlendiren bir araç gibi kullanır. Nişanlısı Necdet'e olan duyguları için mektuplar yazar.

ÖRNEK ANILAR

Bencil Leyla'nın kişilik olarak en baskın taşıdığı özellik kuşkusuz bencil biri olmasıdır. Memleket diye tabir ettiği şey ona göre etrafını saran evi ve muhitidir, milli mücadeleye ruhandan uzakta, işgalcilerden, savaştan bihaber, sadece yabancı hayranlığı ve kendi statü endişesiyle yaşamaktadır. “ Leyla için İngiltere, bir büyük devletler sözünün ifade ettiği mana çok belirsizdi. Bu genç Türk kızına Türk'ün zaafı gibi Avrupa'nın gücü de hiçbir şey söyleyemezdi. Zira şimdiye kadar bu iki varlığı birbiriyle karşılaştırmaya bile lüzum görmemişti. Onun gözünde İngiltere nasıl tanıdığı beş on İngiliz'den ibaretse, Türkiye'nin sınırı da kendi yaşadığı muhitin çemberinden daha geniş değildi. Onun içindir ki, son zamanlarda kendi bildiği memleketin dışında ve ondan büsbütün başka bir memleket ortaya çıkıverince bütün manasıyla yersiz yurtsuz bütün manasıyla gurbettede ve serseri bir insan haline girmişti.”

Alafranga Leylâ, alafranga hayatı benimseyerek büyümüş, batılılaşmayı bir nevi eğlence ve sosyete âlemlerine ulaşmada araç olarak algılayan, Türk kadınının sembolüdür. Kendisindeki alafranga tutkusu kuşkusuz babasından gelen duyguların dışı vurumudur. Babası kendi çıkarları için kızını alafranga yetiştirmiştir. Zira işgal kuvvet komutanları dahi Leyla'yı herhangi bir Avrupalıdan ayırt edemezdi. “İstanbul'da tanıdığı kadınların mukayese edilmez bir surette en zekisi, en bilgisi ve İngiliz terbiyesine ve İngiliz kültürüne en yakın olanıydı...”

Şımarık/Hoppa Leyla ülkenin içinde bulunduğu durumdan ötürü ciddi ve milliyetçi olması gerekirken tam tersine kendisini merkezde gören, hoppa, şımarık bir hali vardır. Ailesi dâhil tüm çevresine davrandığı şımarıklığı zaman zaman saygısızlık boyutuna gelir. Davranışlarını bazen çılgın bulan ailesine ağzında sigarasını sallayarak “Hip, hip, hurra!” diye bağırır ve ailesini dalgaya alırdı. Read de Leyla'yı şımartan isimlerden biridir. Kimi zaman bu durum çevredeki diğer kadınların kıskançlığıyla karşılanırdı. Hatta Leyla annesinin de kendisini kıskandığını düşünürdü, annesine bu konuda kızarken bakışlarıyla dahi bunu hissettirirdi: “ Genç kız bu bakışına ‘Biliyorum, biliyorum, bütün kadınlar gibi sen de Jackson Read'i kıskanıyorsun. Her gelişinde yalnız benimle baş başa kalışını çekemiyorsun!’ siteminin bütün zehrini koymuştu.” Leyla'nın seçmiş olduğu hayat tarzı bilinçsiz tamamen gelişigüzel bir yatkinlikle orantılıdır. Yaptığı şeylerin kültürüne, ailesine ya da geleneklerine uyup uymamasını düşünmüyordu. . Bazen davetlere elinde kamçısı, ayaklarında çizmeleriyle Amazon kıyafetinde at üstünde gitmek; bazen bir İskoç çobanı kılığına girip sözde uzun bir dağ gezisine çıkmak, bazen de bir haşarı oğlan tavrıyla elleri ceplerinde, ısıklık çalarak caddelerde dolaşmak Leyla'nın hoppalıklarından sadece bir kaçıydı.

İşveli Kadınlığını ve güzelliğini kullanmayı çok iyi bilen Leyla nişanlı olmasına rağmen Captain Read'i neredeyse kendisine âşık edecek duruma getirir, kendisiyle yaptığı telefon görüşmelerinde oldukça işveli davranışlar sergiler: “Çünkü Leyla sesinin en yumuşak, en okşayıcı, en şuh, en kadın ve en kız tempolarıyla her cümlesinin sonunda veya başında bir ‘Captain’ demekten kendini alamıyordu. Aynı şekilde nişanlısı da defalarca kendisinden ayrılmaya çalışmasına rağmen bakışıyla, konuşmasıyla, öpmesiyle onu etkileyip vazgeçirebilmiştir. Necdet ile yaşadıkları bir kıskançlık tartışmasında Leyla ona gider ve Necdet'i baştan çıkarmak için edalı davranışlarda bulunur: “ Leyla sanki o akşam buraya gelin gelmiş gibi samimi, canayakın bir tavırla arkasından mantosunu çıkardı, başının sargısını çözdü. Genç kızın bu hareketleri Necdet'in gözünden kaçmıyordu ve bunların her biri ebedi bağlılık belirtisi kadar gönlüne ferahlık veriyordu.”

Sosyal Genellikle kalabalıkta olmaktan hoşlanan Leyla nişanlı olmasına rağmen tüm bu ortamlarda nişanlısı olmadan da bulunurdu. Kendisindeki bu sosyal olma arzusu Necdet ile arasını açmış ve kavga etmelerine neden olmuştur. Nişanlısı Necdet, Leyla'nın işgalcilerin yalılarına, davetlerine, konserlerine gitmesini hoş bulmuyordu. “Boğaziçi, Boğaziçi olalı hiç böyle bir gece görmemiştir. Eski Osmanlı sefahatinin taşkınlıklarını bize hikâyeler edenler Major Will'in yalısında bir saat geçirmiş olsalardı o ana kadar bütün bildiklerini unuturlardı.” Bu tarz eğlence ortamlarında Leyla, dans etmeyi, ortada olmayı pek severdi. Hatta davetlere çağrılmadığı dönemde: “ Leyla, kendisinin bütün bu modern toplantılardan, menden hareketlerden böyle birdenbire uzaklaştırılmış olmasına bir mana

veremiyordu." İlk harp geçtikten sonra Necdet Leyla ile evlenme fikriyle ona mektup yazar lakin yanıtı bir Rus barının açılışında onu bedenini ifşa etmiş bir kıyafetle ve herkese selam verirken bulur. Leyla sosyal ve modern olma çabası ile Necdet'in sevgisini kaybeder.

Gösterişi Seven Leyla gösteriş seven, herkes tarafından bilinen, sevilen biri olmayı arzu eder: "Necdet'le olan gizli ve ateşli bağlarında başka bir zevk, Jackson Read'le devam eden İngiliz işi hafif ve zarif flörtlerinde başka bir zevk ve "mandonite" başarılarını herkesin gözü önünde bir bir sermekte başka bir zevk duyuyor, erkekler tarafından kıskanıldıkça daha havai, daha şuh oluyordu." Bir zaman kendisinin hiçbir davete, konsere, organizasyona çağrılmayışını sorun edinin babasına konuyu açıp büyük bir diner (yemek) vermek ister. "Leyla bu 'müsamerenin' hazırlıklarıyla ateşli bir hafta geçirdi. Her yere kenarı yıldızlı kartlarla davetiyeler gönderildi. Bunlar kimi- gönderilenin milliyetine göre- Fransızca kimi de İngilizce yazıldı. Bir başka Rus sanatkârı, bir ressam müsamerenin verileceği salonda görülmemiş bir modern mahfil (toplantı yeri) yaptı." Kendisine o gece için özellikle alev renginde elbise bulup aynı renkte de ayakkabı edindi. Öyleki tüm dikkatleri üzerine çekmek istiyordu.

Kıskanç Leyla aslında hem kıskandıran hem de çılgınlar gibi kıskanan bir karakterdir. Kendisine hak gördüğü flörtöz ilişkileri nişanlısında görmek Leyla'yı çılgına çeviriyordu. Güçlü gördüğü tüm erkeklerin ona bağlanmasını bekliyordu. Necdet'e olan kıskançlık duygularını kendisine bir mektup yazarak dile getirir: "Necdet, dün Nuriye Hanım'ın çayında pek fena idim. Beni affet! Bilmem neden seninle sedirin içinde yan yana oturan o soğuk, o deli Amerikan kızı benim sınırlarımı alt üst etti.....Ben deli kızın birisiyim. Beni sevmek bana tahammül etmek demektir. Eğer beni seviyorsan bana tahammül edeceksin, bu çaresiz, bu çaresiz Neci..."

Hırçın Leyla beklentilerine cevap bulamadığında ani tepkilerle coşan, hırçınlaşan biridir. Necdet'in gazeteci kadınla sohbetini kıskanır ve hırçınlaşır kendini kaybeder. Sonrasında düşüncelerini ancak mektupla ifade edebilir. Ailesine karşı zaten çok saygı duymadığı için çoğu zaman karşı gelmekle beraber kendi fikirlerini ve isteklerini asi bir tavırla söyler. Leyla sinir nöbetleri geçirdiği vakit babasının kendine yardım talebine hırçınlaşarak yanıt verir: "Hırçınlığı o derece artmıştı ki, kendisine 'Nasılın' diye sorulduğu vakit ters ters cevaplar veriyor ve herhangi bir ihtimam dolayısıyla bir elin vücuduna doğru uzandığını görünce feryadı basıyordu."

Menfaatçi Sevdiği adamdan başlar, arkadaşları, ortamı, ailesi herkesi menfaati için kullanır. Diğer insanları sıradan görür adeta kendisi herkesten önemliymiş gibi bir hissiyat içindedir. "Bu arada Türklere Fransız dostu sayılan birçok kadın ve erkek bulunduğu gibi Nermin'le Nermin'in anası ve babası cinsinden hiç hatıra gelmeyen kimselerden tutun da Azize Hanım tarzında gariplik örneklerine kadar herkes vardı." Bu insanlara olan ithamları dışında sevgisine karşı da bencilce davranır. Necdet'i başka bir kadınla muhabbet ederken görünce çıldırır fakat kendisi gecenin bir yarısı Read ile konuşup, buluşunca sorun etmiyor. Necdet'in duygularına da hoyratça ve bencilce yaklaşımlar sergiliyor. Bu nedenle de onu kaybediyor. Arzuladığı şaşalı gösterişli hayat tam anlamıyla Amerikalı zengin adamlarda vardır. O da bu hırsları için kendini onların kollarına atar lakin sonuç istediği gibi ilerlemez.

Pişkin Leyla, Necdet'e yaptıkları adeta yetmezmiş gibi ona karşı sürekli aşağılayıcı ve suçlayıcı, alaycı bir tavır içine girer ve pişkinlik yapar. Erkeklerle dans eder, kendisine yakışmayacak şekilde laubali olur. Necdet'in onu sevdiğini bilmesine rağmen onu kızdıracak şeyler yapar. Bir gece bar çıkışında Necdet'i mahvedecek sözler sarf eder, Leyla açık kıyafetiyle sendeleye sendeleye yürürken Necdet ona olan öfkesini kumar ve Leyla ona cevaben utanmaz bir kahkaha ile: "Beğenmiyor musun? Evlenmeyi imkânsız kılmak için monşer! diye bağırırdı."

Sami (Bilinçsiz)

Karakter Sami Bey devlet işinden emekli, İngiliz sevdalısı alafranga ve vatan haini bir adamdır. Leyla'nın babasıdır ve bir baba olarak kızının İstanbul'un karanlık sokaklarında kaybolmasına seyirci kalmış, yaşadıkları yozlaşmanın tüm ailesini parçalamasına engel olamayarak sorumsuz bir baba örneği sergilemiştir. Genel karakteri itibarıyla çıkarıcı olan Sami Bey bu özelliğiyle birlikte kendi gücünü bilmeyen, Türklükten uzak, sinik bir adam portresi çizmektedir.

Paraleller "Sodom ve Gomora" romanının Sami Beyi kişilik özelliklerinden benzer bir durumu yine kendi yazarının "Kiralık Konak" romanının Servet Beyi ile benzerlik gösterir. Türklük duygusundan uzaklıkları, batıya özentilikleri, çıkarıcılıkları ve sorumsuzluklarıyla aynı potada olduklarını söylemek mümkün.

Kişiler Sami Bey'in çok samimi bir ahabap kitesi yoktur, gelen insanlar veya kendisinin katıldığı ortamlar hep karşılıklı çıkarın belirlediği, ahlaksız birlikeliler bütünüdür. Bu bağlamda en çok iletişimde

olduğu kişi şüphesiz kızı Leyla'dır. Kendisi adeta işbirlikçi gibi sürekli planlarına dahil bir şekilde bekler. Necdet, Sami Bey'in eşinin kardeşinin oğlu olmakla beraber pek uzlaşmasalar da kızıyla nişanlı oldukları için kendisiyle de görüşmektedir. İşgalci kuvvet Captain Jackson Read ise kendisine göre en sevdiği ahablarından biridir. Read'in yakınlarında olmasından büyük haz alan Sami Bey, işgalciler ülkeden çekilince pek üzülür. Madam Jimson da yabancı ahablarından biridir. Genellikle bu ahablık davetler üzerinedir. Sami Bey son olarak kızının kriz dönemlerinde doktor Jean Prade ile iletişimde olur ve ikisi de Leyla'nın yurt dışı seyahatinin ona iyi geleceği üzerinde hem fikir olurlar.

Aktiviterler Kendisi ile ilgili eğlence âlemleri dışında pek detay olmamakla beraber sigara ve içki içip, davetler düzenlediğini söyleyebiliriz.

ÖRNEK ANILAR

Alafranga Sami Bey, modernleşme süreçlerini yanlış algılayan, geleneklerini unutan topluma yabancılaşıp İngilizce, Fransızca konuşmayı, dostlarını işgalciler arasından edinmeyi görev edinmiş aydın görünümlü bir özentidir. İçinde bulunduğu sosyetik sınıfa ait insanlar gibi o da yozlaşmanın zirvesindedir. İşgal kuvvetlerinde görevli olan subaylarla ilişki kurmayı büyük övünç kaynağı olarak kabul eder ve bunun için evini işgal kuvvetlerine açar: "Sami Bey, Tanzimat devrinin meydana attığı a biçim alafranga Türklere'dir ki Türk'ten gayri her milletin kuvvetine inanırlar ve Türkiye'ye ait meselelerin mutlaka başkaları tarafından halledilebileceğine kanidirlar."

Vatan Haini Sami Bey Avrupa'nın özellikle İngiltere'nin egemen olacağına kuvvetle inanan ve işgal kuvvetleri ile işbirliği yapmak için kızının yabancılarla kurduğu her türlü flört durumu hoş gören bir vatan hainidir. Sami Bey için yabancı subaylar güç ve otorite demekti, İngilizlerin iradesi dışında bir şey olması olanaksızdı. Cepheye gitmeyi veya onlara karşı milli geleneklerini korumak yerine kendini inandığı şeyler uğruna memleketinden soyutlamıştır. Milli ve manevi değerlerine o kadar yabancılaşmıştır ki " Harp bu, harp... Kim bilir biz galip gelip de bir mağlup memleketi işgal etseydik neler yapmazdık..." diyerek kendini mağluptan bile saymıştır.

Mutsuz Türk ordusunun kazandığı zaferden kendine pay çıkaramayan Sami Bey mutsuzdur. O daha çok işgalci kuvvetlerin kazanmasından yanadır: "Şehrin üstünde esen bu sert rüzgâr onun ihtiyar salon adamı ciğerlerine fazla geliyordu ve akli Garp devletlerinin bizim kılıçlarımız önünde siyasi bir bozguna uğramış olabileceklerine ihtimal veremiyordu. Türk zaferi!.. Bu, onun alışılmış düşünce tarzlarını bozan; bu, onun senelerden beri taşıdığı siyasi ve sosyal inanışlarını sarsan, hulasa bu, onu rahatsız eden, bu, onun keyfini kaçırın bir hadiseydi."

Sorumsuz Sami Bey kurduğu aileye gereken özeni ve güveni veremez . Çevresinde olup biten cinsel sapkınlıklara müsamaha göstermiş hatta kendisi değil bir bale sanatçısına sarkıntılık etmiş biridir. Bu nedenle bir baba olarak da kızını ahlaklı ve özüne bağlı yetiştirememiş, Leyla da kendine iyi bir rol model görememiştir. Kızı rahatsızlanıp krizlere girdiğinde durumu kendisi halletmek yerine Necdet'e söylemeyi uygun bulur. Sami Bey eşinin dahi gençlik taslamasına, kızının da erkeklerle flört etmesine seyirci kalmıştır: "Anne hala gençlik taslayan ve kızlarıyla rekabet eden kart işvecilerden biridir. Baba, Duyunu Umumiye'nin eski yüksek memurlarından Sami Bey adında alafranga emekli tipi idi. Beyoğlu muhitindeki geniş münasebetleri sayesinde Captain G. Jackson Read'i tanımış ve ikinci, üçüncü görüşlerinde evine davet etmeyi çıkarlarına uygun bulmuştur."

Çıkarıcı Sami Bey durumunun işgal altındayken daha iyi olduğuna inanır. O dönem sağladığı faydaları yeni dönemde bulamaz ve kendince çareler aramaya başlar çünkü çıkarıcı biridir. "... o da Leyla gibi yeni devre uymanın çarelerini arıyor; mesela ordu ile gelen genç zabıtlardan bazılarını bir fırsat ve münasebet düşürüp davet etmeyi tasarlıyordu. Necdetle Leyla'nın arası eskisi gibi olsaydı, buna hemen imkân bulunabilirdi; fakat Necdet'in artık o Necdet olmadığını Sami Bey'de çoktan fark etmişti." Normalde Captain ile kızının arası iyi olmasını arzu ederken birden durum Necdet'e döner.